

esőkkenti a gyapot vízszívó képességét, ezért a gyapotot sötét, száraz helyen kell tárolni.

Az eü. anyag kezeléséről (karbantartásáról) «raktár műveleti naplób» kell félfektetni. Ezt úgy kell vezetni, hogy bármikor megállapítható legyen az anyagok cserélése, kezelése, illetve karbahelyezése. Az anyag kezeléséért, (karbantartásáért) a csapat vezetőorvos és a Gh. főnök az alakulat parancsnokával egyetemlegesen felelős.

Dr. Sükösd, Mihály orvos-ezredes

A lovak edzéséről

Az elmúlt világháborúban lóállományunk egy része a katonalóhoz tűzött kívánalmaknak nem felelt meg. Igényes, elkényeztetett lovaink az első nagyobb igénybevétel alkalmával kidőlték és sokszor éppen akkor váltak munkaképtelenné, amikor azokra a legnagyobb szükségünk lett volna. A hiba elsősorban abból származott, hogy a régi magyar ló keménységét, szívósságát, ellenállóképességét idők folyamán veszni hagytuk. Hiba volt az is, hogy dédelgettük lovainkat és már békében nem úgy tartottuk és használtuk, ahogyan a katonalóvat — rendeltetéséből kifolyólag — tartani és használni kell.

A ló teljesítőképessége két tényezőtől függ: a szervezet, a konstitúció minőségétől és az erőállapottól, a kondíciótól. A konstitúció minősége fajtabei tulajdonság és annak alapját az öröklött vagy hajlam alakjában az utódokra átszállt tulajdonságok szabják meg. Mivel a honvédség lóállományát az ország lóállományából egészítjük ki, az országos lótenyésztés feladata, hogy olyan lovakat tenyesszen, amelyek fajta-elégüknél fogva katonalónak megfelelnek.

Az előkészítésnek, az edzésnek ugyanis az az alapfeltetele, hogy a ló fajta-elégénél fogva alkalmas legyen arra a célra, amelyre szántuk. Csak akkor tudjuk — bizonyos módszerek együttes alkalmazásával — növelni a ló teljesítőképességét úgy, amint arra a katonalónak szüksége van, ha adva van ez a feltétel.

A külső életkörülményekről való helyes gondoskodás mellett céltudatosan, tervszerűen és előre meghatározott ütem szerint fokozatosan kell növelni a ló munkabírását a lehető legmagasabb fokig és ha ezt elértük, állandóan úgy kell lovainkat tartani és használni, hogy ezt a «formát» megőrizzék.

A katonaló rendeltetéséből kifolyólag, bármikor kerülhet nagyon mostoha körülmények közé. Háborúban az időjárás viszontagságai, rossz elhelyezési és takarmányozási lehetőségek és nem egyszer a teljesítőképeség határát súroló munka vár a katonalóra, arra kell tehát törekednünk, hogy lovaink ilyen körülmények között is munkabírók maradjanak. Ezért lovainkat fokozatosan hozzá kell szoktatni az említett nehéz közülményekhez, mert enélkül bizonyos idő alatt még a fajta ellegben gyökerező előnyös tulajdonságok is semmivé válhatnak.

Ha lovaink tartását és használatát az előbbi szempontból vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy lovaink tartásának és használatának módján változtatnunk kell, mert az eddigi mód a katonaló rendeltetésével nincs összhangban.

A multban nem egyszer már a póllovak beszerzésénél hibát követtünk el, mert nem arra fektettük a legnagyobb súlyt, hogy a hadifárada'mak elviselésére alkalmasnak látszó lovakat soroljuk be katonalónak. Inkább a szépségen volt a hangsúly, nem a jóságon és a hátaslovakat sokszor csak sportszempontból ítéltük meg. Figyelmen kívül hagytuk azt, hogy még hátascélra is elsősorban olyan lovak alkalmasak, amelyeket szükség esetén hámoslóul is használhatunk és a sport sohasem lehet öncél, mert annak létjogosultsága az ehhez fűződő országos lótenyésztési szempontok mellett is csak annyiban van, amennyiben az a katonai erények kifejlesztését elősegíti.

Katonalónak a szívyós, igénytelen, jó takarmányértékesítő, nagy általánosságban hátas és hámos célra egyaránt használható, munkabíró lovak a legalkalmasabbak. Ilyen lovak beszerzésére kell tehát törekednünk, hogy ezeket a reájuk váró munkára tervszerűen előkészítve, szükség esetén a legmostohább viszonyok mellett is használni tudjuk.

De nemcsak a lovak kivá'sztásánál kell mindig szemelőtt tartani a katonaló rendeltetését, hanem idomításuk, tartásuk, takarmányozásuk és használatuk alkalmával is.

A katonaló idomításának az a célja, hogy betanítsuk arra a munkára, amelyet végeznie kell és e betanítás közben módszeres gyakorlatoztatással úgy alakítsuk át testalkatát, hogy az a lovat a katonalótól megkívíánt különleges munka elvégzésére képessé tegye. Általános érvényű és minden egyes lóra betűszerint alkalmazható szabályok nem állíthatók fel arra vonatkozólag, hogy a lovak idomítása hogyan történjék, mert a ló egyéni tulajdonságai (vérmérséklete, ter-

mészete, tanulékonytsága, stb.) fontos szerepet játszanak itt. Általános szabályként csak azt kell szem előtt tartanunk, hogy egy bizonyos időt kell szánnunk az idomításra. Ezt tervszerűen és fokozatosan kell végrehajtanunk. A fősúlyt a terepen való használhatóság kifejllesztésére fordítsuk, mert a katonaló rendeltetése ezt kívánja meg.

A katonaló sokszor kerülhet olyan körülmények közé, amikor fedél alatti elhelyezésre nem nyílik alkalmom. A meleg istállóhoz szoktatott lovak ezt nem bírják. Tehát lovainkat fokozatosan szoktatni kell ahhoz, hogy az időjárás viszontagságait elviseljék. A szoktatást mindig a melegebb idő beálltával kell kezdeni, nagy általánosságban az alábbiak szerint: Az istállók ajtóit és ablakait az istálló egyik oldalán tartjuk mindig nyitva úgy, hogy keresztvizet az istállóban ne legyen. Az ajtókat és ablakokat csak télen, zord időben esukjuk be, amikor az istálló hőmérséklete erősebben lehült. Az ajtókeretekre szereljük fel mellfát vagy esetleg lécekből összeállított ajtókat, hogy ha egy ló elszabadul, az istállót ne hagyhassa el. A lovak minél többet álljanak a szabadban. E célra készítsünk ú: n. nyári állásokat az elhelyezési körülményben és naponként több órára, sőt időnkint éjszakára is oda kössük ki lovainkat. A lovak szabadban való elhelyezésére felhasználhatjuk a bekerített nyári lovardát is, esetleg készíthetünk karámot és oda engedhetjük ki lovainkat. Ilyenkör természetesen arra kell ügyelni, hogy a lovak egymásban kárt ne tehessenek. Tehát rúgós, harapós, rosszindulatú, egymással össze nem szokott lovak így nem helyezhetők el és még a nyugodt lovaknál is állandóan vigváznunk kell, ha azok hátulso lábaikra meg vannak patkólva. Kihelyezések, gyakorlatok alkalmával ne törekedjünk mindenáron arra, hogy lovaink istállóba kerüljenek. Elsősorban a nyitott félszereket, csűröket, pajtákát vegyük igénybe és lovainkat azokba szállásoljuk be. Erdős, fás helyre is kiköthetjük lovainkat, ha kárt az erdőben így nem teszünk. Ezen elszállásolásoknál azt tartjuk szem előtt, hogy megfelelő hozzászoktatás után a ló az időjárás viszontagságait jól tűri, csak az eső ellen kell védeni. Még télen, hóesésben is kiállthatjuk lovainkat a szabadba, ha fokozatosan hozzászoktattuk a hidegebb idő elviseléséhez. — Az istállóban a lovakat pokróccal csak állatorvosi utasításra takarjuk le. Pihent, meg nem izzadt, egészséges lónak nincs szüksége arra, hogy az istállóban pokróc alatt álljon.

A túlzásba vitt ápolás szintén nem válik a katonaló hasz-

nára. Az ápolásnál mindig csak a bőr tisztántartására kell törekednünk, ezen túl az ápolást erőltetni fölösleges. A túlzásba vitt ápolással a bőr hőszabályozó képességét csökkentjük, tehát a naponkénti több óráig tartó ápolás és csutakolás ikáros is lehet a katonalóra. Hideg ellen a hosszú, téli szőr védi a lovat. Az ilyen ló nem olyan tetszetős ugyan, mint a csillogó, ragyogószerű, de azért ne tartunk attól, hogy előljáróink egyedül emiatt lovainkat kifogásolni fogják. Szokjunk le tehát arról, hogy «pokrócozzuk» a lovakat és ne alkalmazzunk különböző «fogásokat» csak azért, hogy «szép szőrben» maradjanak. A bokaszőröket se távolítsuk el és ne ritkítsuk, mert azok védőszervek, tehát hagyjuk eredeti állapotukban. Időnkint gondoljunk a fürdetésre és lábáztatásra is ott, ahol erre lehetőség van. A lovak fürdetése a lovak ellenállóképességét is emeli, a lábáztatás pedig a pata rendbentartásának egyik eszköze. Az ápolást — amikor csak lehet — végezzük a szabadban.

A katonalovak használatának a módja az egyik legfontosabb eszköz ahhoz, hogy lovaink hadihasználatra való alkalmasságát növeljük. A rendszeres és észszerű munka növeli az izmok érejét, erősíti a szívet, tüdőt és úgy alakítja át fokozatosan a munkavégzésnél szerepet játszó szervek és szövetek szerkezetét, hogy végeredményben a ló az egyébként megerőltető munkát is káros következmények nélkül elvégezheti. A rendszeres munkát nem végző, naponta 20—22 órát az istállóban álló ló elpuhul és nagy teljesítőképességet kifejteni nem tud. Lovainkat tehát állandóan és rendszeresen dolgoztatni kell, anélkül azonban, hogy agyondolgoztatnánk azokat, mert a túlságos igénybevétel éppen úgy nem vezet célra, mint a rendszertelen vagy ki nem elégítő munka.

A lovak használatával kapcsolatban legtöbbször a háttaslovaknál merül fel nehézség, mert nem áll rendelkezésünkre lovas, aki azokat minden nap lelovagolná. Ha a háttaslovak rendszeres nyeregalatti használatára nincs mód, betaníthatjuk azokat kocsiba és időnként mint hámosokat használjuk. A háttaslovak háború esetén gyakran kerülnek hámosként alkalmazásra, ha valamilyen oknál fogva (pl. nyeregtörés) háttas célra alkalmatlanokká válnak. Tehát a különleges célt nem szolgáló háttaslovakkal nem történik nagy baj, ha időnként kocsiba is fogjuk.

A katonalovak munkában való edzésére a nagy menetteljesítménnyel járó gyakorlatok a legcélravezetőbbek. E gyakorlatokat úgy kell végrehajtani, hogy megközelítsék azokat

a viszonyokat, amelyek közé a katonalovak bármikor kerülhetnek. Tehát időnként éjjel-nappal hagyjuk rajtuk a nyergeket, a hámoslovakat ne szerszámozzuk le, hogy a lovak ezt is megszokják.

Az előbbieken kívül a takarmányozás is fontos tényező lovaink edzésénél. Talán a legfontosabb, mert a szakszerű, változatos és kielégítő takarmányozás a lovak edzésének alapja. Enélkül az időjárás viszontagságaihoz szoktatni, munkában edzeni a lovakat nem lehet. Lovaink takarmányozásának a módját tehát úgy kell szabályoznunk, hogy az a ló tápanyagszükségletét teljesen fedezze és emellett a ló a takarmánnyal szembeni túlzott igényességét elveszítse, mert rendeltetésének a katonaló csak így felelhet meg.

A takarmány minőségét és mennyiségét, amelyet lovainknak nyújthatunk, rendeletek szabják meg. E tekintetben tehát mi kötvő vagyunk. Vizsgálatok folynak már arra vonatkozólag, hogy lovaink takarmányozását nem kell-e új alapokra fektetni éppen arra való tekintettel, hogy a takarmányozás a lovak edzésével összhangban legyen. Addig, amíg e vizsgálatok befejeződnek és esetleg a lovak takarmányilletéke újból szabályozást nyer, csak a jelenleg illetékszerű takarmány pontos elosztására és az etetések, itatások lelkiismeretes végrehajtására kell nagy figyelmet fordítani, nehogy az edzésre való törekvés lovaink kizsárolására, elcsigázására vezessen. A takarmányadagot szabjuk mindig a munkához, ügyeljünk arra, hogy abból semmi kárba ne vesszen és nyáron, nagyobb melegben minél többször kínáljuk meg lovainkat vízzel, szem előtt tartva azt, hogy munka közben hidegebb víz itatása sem káros, ha utána a ló azonnal ismét munkába áll.

Tudjuk, hogy a lovak edzését nem akkor kell kezdeni, amikor azok használatba kerülnek, hanem már csikókorban. A csikókoriban edzés viszont a tenyésztő dolga. Országos lótenyésztésünk irányítói szintén tisztában vannak ezzel és az országos lótenyésztés minden rendelkezésre álló eszközzel törekszik is arra, hogy a csikók eddigi fölnevelésének módján az említett cél érdekében változtasson. Az állami birtokoknak a lótenyésztésbe való bekapcsolása és csikólegelők létesítése ezt a célt szolgálja. Idő kell azonban ahhoz, amíg az eredmény láthatóvá válik és lóállományunk edzettsége, szívóssága a csikókoriban tartás folytán a nekünk kívánatos mértékben módosul. Addig sem maradhatunk azonban tétlen és az itt röviden elmondottak szerint kell törekednünk arra, hogy lovaink a katonalóhoz fűzött kívánalmaknak minél jobban megfeleljenek.

Dr. Ásvány Ernő áó: ezredes